

КОМПЕТЕНЦІЯ ПУБЛІЧНИХ ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ДОРОЖНЬОГО ТРАНСПОРТУ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ

У статті розкриваються питання компетенції органів публічного управління у сфері дорожнього транспорту.

Ключові слова: транспорт, управління, орган, компетенція, держава.

Після отримання незалежності України настав переломний момент щодо визначення пріоритетних напрямків розвитку держави в цілому, а зокрема транспортної системи.

Дорожній транспорт є однією з важливих елементів транспортної системи України, що забезпечує поряд з іншими видами транспорту виробництво та обіг продукції промисловості й сільського господарства, потреби будівництва, задовольняє потреби населення в перевезеннях, а також сприяє зміцненню оборони України. Тому, дослідження, які спрямовані на дослідження проблем у цій сфері є вкрай актуальними.

Окремі аспекти визначення компетенції органів публічного управління у своїх працях досліджували такі вчені: В.Б. Авер'янов, В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, В.Й. Развадовський, О.В. Клепова. Однак, питання щодо вивчення компетенції органів публічного управління у сфері дорожнього транспорту розглянути лише фрагментарно.

Мета запропонованої наукової статті полягає у аналізі компетенції органів публічного управління у сфері дорожнього транспорту.

Для забезпечення ефективного функціонування дорожнього транспорту діє система органів публічного управління, до яких належать голова держави, органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування. Складові елементи даної системи можуть бути визначені на підставі аналізу притаманності ознак суб'єкта управління. Цілком можна погодитися з думкою В.Й. Развадовського, який у дисертаційному дослідженні «Державне регулювання транспортної системи України (адміністративно-правові проблеми та шляхи їх розв'язання)» виділяє наступні ознаки, що властиві для суб'єкта управління транспортної системи, а зокрема дорожнього транспорту:

- наявність певної організаційно-правової форми, в якій здійснюється управлінська діяльність;
- зовнішня відокремленість, що характеризується наявністю системоутворюючих ознак: юридично відокремлене і закріплене майно, самостійний баланс, статутні документи та інше;
- наявність державно-владних повноважень, які визначені відповідним нормативним актом про орган публічного управління у сфері дорожнього транспорту;

– можливість набувати від свого імені майнові та особисті немайнові права, вступати у зобов'язання і виступати у судових органах;

– є складовою і, у той же час, організаційно-уособленою та самостійною частиною державного механізму [1, с. 225].

В науковій літературі існують різні точки зору щодо класифікації публічних органів управління у сфері дорожнього транспорту, проте ми вважаємо, що дані органи доцільно класифікувати відповідно до завдань, які вирішує кожен із органів, а саме: загальні та спеціальні.

До загальних публічних органів управління у сфері дорожнього транспорту слід віднести ті органи, які визначають засади внутрішньої політики держави, визначають стратегію державного управління, мають відповідні координаційні повноваження та вирішують, в основному, конституційно та законодавчо закріплені стратегічні завдання в зазначеній сфері. До них належать Президент України, Кабінет Міністрів України.

До спеціальних публічних органів управління у сфері дорожнього транспорту доцільно віднести ті органи, що безпосередньо створені для реалізації державної політики в даній сфері. Також, до вказаних органів можна віднести ті органи до функцій та завдань яких на законодавчому рівні закріплено здійснення діяльності в сфері дорожнього транспорту, проте вказана діяльність не є їх основним завданням або функцією. Так, до даних органів можна віднести такі: Міністерство транспорту України, Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство Оборони України, Міністерство охорони здоров'я України, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування.

Також слід зазначити, що відповідно до завдань, вказані органи здійснюють свою діяльність за такими напрямками: по-перше, розробка та прийняття необхідних нормативно-правових актів у сфері дорожнього транспорту; по-друге, розробка та прийняття загальнодержавних програм у сфері розвитку дорожнього транспорту, попередження правопорушень в даній сфері; по-третє, створення умов для сталого та ефективного кадрового, матеріально-технічного, фінансового, інформаційного та юридичного забезпечення діяльності спеціальних публічних органів управління у сфері до-

рожнього транспорту; по-четверте, створення умов для організації та проведення реєстраційно-екзаменаційної діяльності; по-п'яте, здійснення контрольно-наглядової діяльності в зазначеній сфері.

У свою чергу якісна реалізація вказаних напрямків діяльності публічних органів управління у сфері дорожнього транспорту сприятиме:

- забезпеченню ефективній роботі публічних органів управління у даній сфері;
- забезпеченню співпраці між законодавчою та виконавчою гілками влади;
- реалізації прав фізичних і юридичних осіб, що визначені у Конституції України;
- задоволенню потреб фізичних та юридичних осіб у перевезеннях;
- забезпечення реалізації їх економічних інтересів;
- підвищення рівня доступу громадян до інформації про діяльність публічних органів управління у сфері дорожнього транспорту;
- забезпечення зворотного зв'язку між громадянами та публічними органами управління у сфері дорожнього транспорту;
- забезпечення охорони природного середовища;
- забезпечення функціонування транспортної системи у разі виникнення надзвичайних ситуацій воєнного, соціально-політичного, техногенно або природного характеру.

Діяльність публічних органів управління у сфері дорожнього транспорту безпосередньо пов'язана з реалізацією їх компетенції у даній сфері. На сьогодні, вчені-адміністративісти, на жаль, не розробили єдиного підходу до змісту поняття [1, с. 122; 2, с. 247; 3, с. 215], однак аналіз наукових праць у цій сфері дозволяє зазначити, що компетенція публічних органів управління у сфері дорожнього транспорту це встановлена у законах та інших нормативно-правових актах сукупність прав і обов'язків (повноважень) у органічному поєднанні з предметом їх відання.

Аналізуючи діяльність загальних публічних органів управління у сфері дорожнього транспорту слід зазначити, що загальне керівництво державними органами, які відповідальні за реалізацію державної політики в сфері дорожнього транспорту здійснює Президент України. Він визначає стратегію реалізації державної транспортної політики, а зокрема у сфері дорожнього транспорту, контролює і координує діяльність публічних органів управління, які здійснюють реалізацію державної політики у сфері дорожнього транспорту, здійснює організаційні заходи та приймає оперативні рішення в даній сфері.

Згідно з Конституцією України, Президент України у сфері реалізації державної транспортної політики, а зокрема, в сфері дорожнього транспорту: забезпечує державну незалежність, національну безпеку і правонаступництво держави; утворює, реорганізовує та ліквідує за поданням Прем'єр-міністра України міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, діючи в межах коштів, передбачених на утримання органів вико-

навчої влади; скасовує акти Кабінету Міністрів України та акти Ради міністрів Автономної Республіки Крим; нагороджує державними нагородами; здійснює інші повноваження, визначені Конституцією України [4].

Слід зазначити, що згідно з Законом «Про Кабінет Міністрів України» до повноважень Кабінету Міністрів України в сфері дорожнього транспорту слід віднести: забезпечує проведення державної транспортної політики, здійснює прогнозування та державне регулювання національної транспортної системи, а зокрема у сфері дорожнього транспорту; забезпечує розроблення і виконання загальнодержавних програм транспортної ситсеми; визначає доцільність розроблення та виконання державних цільових програм з урахуванням загальнодержавних пріоритетів тощо.

Зазначимо, що для реалізації державної політики в сфері дорожнього транспорту Кабінет Міністрів України має у своєму підпорядкуванні вертикаль органів виконавчої влади, що також здійснюють заходи щодо реалізації державної політики в даній сфері, має право законодавчої ініціативи з питань прийняття та вдосконалення законодавства в сфері дорожнього транспорту, має право звернення до Конституційного Суду України, має право видавати нормативні акти в межах визначених Конституцією та Законами з питань реалізації державної політики в сфері дорожнього транспорту.

Як вже було зазначено раніше, до спеціальних публічних органів управління у сфері дорожнього транспорту доцільно віднести ті органи, що безпосередньо створені для реалізації державної політики в даній сфері, а також ті органи до функцій та завдань яких на законодавчому рівні закріплено здійснення діяльності в сфері дорожнього транспорту, проте вказана діяльність не є їх основним завданням або функцією. Так, до даних органів слід віднести такі: Міністерство транспорту та зв'язку України, Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство Оборони України, Міністерство охорони здоров'я України.

Міністерство транспорту та зв'язку України є головним (провідним) органом у системі центральних органів виконавчої влади з питань реалізації державної політики в галузі дорожнього транспорту, а також забезпечення безпеки руху.

Основними завданнями Міністерства транспорту та зв'язку України у сфері дорожнього транспорту є:

- участь у формуванні та реалізації державної політики в галузі транспорту, у сфері використання та обслуговування дорожнього транспорту, забезпечення безпеки руху;
- організація взаємодії та координації роботи автомобільного, електричного, авіаційного, залізничного, морського, річкового транспорту;
- забезпечення проведення державної політики з питань розвитку всіх видів автомобільних доріг на території України тощо [6].

Наступним публічним органом управління, що має певні повноваження в сферах дорожнього

транспорту є Міністерство внутрішніх справ України, а зокрема Державна автомобільна інспекція, яка є головним органом на який покладється забезпечення безпеки дорожнього руху в Україні.

Слід зазначити, що основні завдання, напрямки діяльності, права та обов'язки Державної автомобільної інспекції визначені в «Положенні про Державну автомобільну інспекцію Міністерства внутрішніх справ України», що затверджено Постановою Кабінету міністрів від 14 квітня 1997 р. № 341. Згідно з цим Положенням основними завданнями Державної автомобільної інспекції є:

- реалізація в межах своєї компетенції державної політики щодо забезпечення безпеки дорожнього руху;
- організація контролю за додержанням законів, інших нормативних актів з питань безпеки дорожнього руху та охорони навколишнього середовища від шкідливого впливу автотранспортних засобів;
- удосконалення регулювання дорожнього руху з метою забезпечення його безпеки та підвищення ефективності використання транспортних засобів;
- виявлення та припинення фактів порушення безпеки дорожнього руху, а також виявлення причин і умов, що сприяють їх вчиненню [5].

Отже, Державна автомобільна інспекція Міністерства внутрішніх справ України наділена певними повноваженнями, що мають виконавчорозпорядчий, організаційний та контрольно-наглядний характер, а якість та ефективність їх реалізації безпосередньо пов'язана з успішністю реалізації державної політики в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, ефективності реалізації прав і свобод людини і громадянина в сфері дорожнього транспорту.

Міністерство оборони України. Слід зазначити, що даний орган виконавчої влади реалізує лише окремі аспекти діяльності публічних органів управління у сфері дорожнього транспорту.

У структурі Міністерства оборони України функціонує Військова служба правопорядку, яка є спеціальним правоохоронним формуванням у складі Збройних Сил України, призначене для забезпечення правопорядку і військової дисципліни серед військовослужбовців Збройних Сил України у місцях дислокації військових частин, у військових навчальних закладах, установах та організаціях, військових містечках, на вулицях і в громадських місцях; для запобігання злочинам, іншим правопорушенням у Збройних Силах України, їх розкриття і припинення; для захисту життя, здоров'я, прав і законних інтересів військовослужбовців, військовозобов'язаних під час проходження ними зборів, працівників Збройних Сил України, а також для захисту майна Збройних Сил України від розкрадання та інших протиправних посягань, а так само для участі у протидії диверсійним проявам і терористичним актам на військових об'єктах [8].

До основних напрямків діяльності Військової служби правопорядку в сфері дорожнього транспорту відносяться: здійснення в межах своєї компетенції нагляду за дорожнім рухом військових транспортних засобів; здійснення контролю за виконанням у Збройних Силах України вимог законодавства з питань забезпечення безаварійного використання техніки; здійснення обліку та розподілу номерних знаків, реєстрацію військових транспортних засобів Збройних Сил України тощо.

До структури Військової служби правопорядку входять органи безпеки дорожнього руху. До складу органів безпеки дорожнього руху входять військова інспекція безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України та служби безпеки дорожнього руху. Військовослужбовці органів безпеки дорожнього руху в сфері дорожнього транспорту, мають такі права: зупиняти військові транспортні засоби Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, у разі порушення їх водіями правил дорожнього руху; регулювати дорожній рух на автомобільних дорогах і вулицях під час проходження колон військових транспортних засобів; направляти у разі необхідності на медичний огляд водіїв військових транспортних засобів; перевіряти у військових частинах виконання контрольних і профілактичних заходів щодо забезпечення безпеки дорожнього руху; брати участь у розслідуванні дорожньо-транспортних пригод, вчинених за участю водіїв транспортних засобів Збройних Сил України, осіб, які керували транспортними засобами Збройних Сил України під час вчинення дорожньо-транспортної пригоди [8;9].

На місцевому рівні у складі місцевих державних адміністрацій (обласних, районних, міської міста Севастополя), крім Київської міської державної адміністрації, діють управління, відділи транспорту. Постановою Кабінету Міністрів України від 8.04.1999 р. № 560 «Про комітет транспорту Київської міської державної адміністрації», а також постановою Кабінету Міністрів України від 15.05.1998 р. № 748 врегульовано, що у Київській міській державній адміністрації діє комітет транспорту, утворений на базі відповідного управління [10].

Слід зазначити, що органам місцевого самоврядування відводиться одне з провідних місць серед публічних органів управління в сфері дорожнього транспорту, адже вони вирішують питання соціального розвитку регіону та затверджують різноманітні програми, у тому числі і програми, що стосуються розвитку транспортної системи, транспортної інфраструктури, забезпечення безпеки дорожнього руху; заслуховують повідомлення керівників транспортних управлінь та відділів, а також керівників комунальних транспортних підприємств про їх діяльність щодо реалізації державної політики в сфері дорожнього транспорту; порушують перед відповідними органами вищого рівня питання про звільнення з посади керівників

цих органів у разі визнання їх діяльності незадовільною; вживають у разі виникнення надзвичайних ситуацій необхідних заходів, відповідно до закону, щодо забезпечення державного і громадського порядку, життєдіяльності підприємств, установ та організацій, врятування життя людей, захисту їх здоров'я, збереження матеріальних цінностей [11].

Вдосконалення діяльності публічних органів управління у сфері дорожнього транспорту має дуже велике теоретичне та практичне значення для вивчення питання організації діяльності публічних органів управління у сфері дорожнього транспорту. Через специфічність діяльності розглянутих суб'єктів простежуються специфічні соціальні процеси, напрямки оптимізації діяльності публічних органів управління у сфері дорожнього транспорту.

Проведене дослідження свідчить про наявність в Україні розгалуженої системи публічних органів управління, які здійснюють регулювання суспільних відносин у сфері дорожнього транспорту. Дані органи на всіх «державних рівнях», відповідно до своїх повноважень забезпечують функціонування транспортної системи країни, а зокрема дорожнього транспорту, здійснюють задоволення потреб фізичних та юридичних осіб в перевезеннях. Проте, аналіз показує, що в діяльності даних органів мають місце певні недоліки, котрі впливають на ефективність функціонування публічних органів управління в сфері дорожнього транспорту в цілому. Це вимагає проведення додаткової наукових досліджень, які будуть спрямовані на розробку науково-обґрунтованих пропозицій щодо подальшого вдосконалення діяльності цих органів.

В.Г. Вайцман

Компетенция публичных органов управления в сфере дорожного транспорта: проблемы теории и практики реализации.

В статье раскрываются вопросы компетенции органов публичного управления в сфере дорожного транспорта.

V.G. Weizmann

The competence of public authorities in the field of road transportation: problems of theory and practice. The article reveals the competence of public administration in the field of road transport.

Література

1. *Развадовский В.И.* Державне регулювання транспортної системи України (адміністративно-правові проблеми та шляхи їх розв'язання): дис. ... доктора юр. наук: 12.00.07 / Віктор Йосипович Развадовский. – Х., 2002. – 508 с.
2. *Виконавча влада і адміністративне право / За заг. ред. В.Б. Авер'янова.* – К.: Видавничий Дім «Ін-Юре», 2002. – 668 с.
3. *Адміністративне право України: курс лекцій* Укладачі: В. В. Конопльов, С. О. Кузнiченко, А. В. Басов, Д. В. Єремєєв, Ю. Ю. Басова, С. А. Буткевич, О. А. Балдецький. – Сімферополь: КЮІ ОДУВС, 2008. – 350 с.
4. *Конституція України // Відомості Верховної Ради.* – 1996. – № 30. – Ст. 141 (зі змінами та доповненнями).
5. *Про Кабiнет Міністрів України:* Закон України від 21.12.2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 11. – Ст. 94.
6. *Положення про Міністерство транспорту України:* Указ Президента України від 11.05.2000 р. № 678// Офіційний вісник України. – 2000. – № 20. – С. 24 (зі змінами та доповненнями).
7. *Положення про Державну автомобільну інспекцію Міністерства внутрішніх справ.* Затверджено постановою Кабiнету Міністрів України від 14 квітня 1997 року № 341// Офіційний вісник України. – 1997. – № 16. – С. 52 (зі змінами та доповненнями).
8. *Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України:* Закон України від 7.03.2002р. // Відомості Верховної Ради. – 2002. – № 32 – Ст. 225.
9. *Положення про органи безпеки дорожнього руху Міністерства оборони України // Наказ Міністра оборони України від 01.11.99.* – № 330.
10. *Про примірні переліки управлінь, відділів та інших структурних підрозділів обласної, Київської та Севастопольської міських, районної, районної у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій:* постанова Кабiнету Міністрів України від 15.05.1998 р. №748// Офіційний вісник України. – 1998. – № 21. – Ст. 770.
11. *Про місцеве самоврядування в Україні:* Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.